

# TUNDER ÚJSÁG

A DIVAT UJSÁG MELLÉKLETE

Budapest, 1909 szeptember hó.

SZERKESZTI: TREITZ PÉTERNÉ

XVI. évfolyam. 3. szám.

## Porcellánfestés.

A porcellánfestésnél az anyagra kell elsősorban is tekintenünk. A porcellán anyaga többféle, e szerint a kezelése is eltérő. Az angol porcellánra vastagon rakjuk a színeket, míg meisseniekre vékonyan, hogy teljesen áttetsző legyen az alap; lehet máz felett és máz alatt festeni. Mi csak a máz-festéssel foglalkozunk, mert a máz alatti festés nagy készültséget és hivatásos foglalkozást igényel. Ne vegyünk olcsó edényt a festéshez, mert ez nem ég ki oly jól, mint a valamivel drágább és jó gyártmány. A *használt* edény sem alkalmas a festéshez.

Mielőtt a festéshez fogunk, a leggondosabban meg kell tisztítanunk az edényt és a festésnél is főgondunk legyen, hogy tisztán maradjon, mert az edény tisztasága és a rajz pontos kivitele biztosítja a jó eredményt. Tisztítani legjobb terpentinolajjal és még spirittusszal is. A rajz átvitele kezdőknél grafitpapírral történik. Ha egy tányérra ornamentális szelt akarunk festeni, úgy ajánlatosabb önlemezen átlyukasztani a mintát, mert pontosabb rajzot nyerünk és többször használhatjuk az önlemezt. Tájképeknél csak kevés vonalat rajzolunk az előtérben, mert a többit mindjárt színnel festjük. Komplikáltabb mintáknál okvetlenül szükséges az előhúzás. A színt, mellyel előhúzzuk, halványan vesszük. Egyszínű festésnél ugyanazon színnel, míg színes mintánál vékony vörös vagy szürke színt vesszünk, kevés szekfü- és terpentinolajjal keverve. Ha a rajz megszáradt, nedves ruhával megmossuk, hogy a festés előtt minden lehető piszok, folt, vagy por eltűnjék. A festék, melyet a porcellánhoz használhatunk, kétféle: por alakban és folyékony állapotban, tubusokban. A poralakban készült — különösen a meisseniek — színek a legszebbek, de kezdőknél kényelmesebb a folyékony, kész festéket használni. Azonkívül még hozzá tartoznak az arany és ezüst, mely színek szintén por és folyós állapotban kaphatók.

A festéket (poralakban) mindenekelőtt elkészítjük. Az előkészülethez szükséges anyag a terpentín-olaj, a vastag-olaj és a szekfüolaj. Egy körülbelül 15—20 cm. négyzetű tejüveglapnak érdes felületére tesszük a pornak körülbelül negyed részét (5 grammos papirzacskóból), 10—15 csepp terpentínolajat öntünk hozzá és a málasztóval — melynek alsó lapja szintén érdes — addig dörzsöljük, míg egészen sima nem lesz, ami

körülbelül 8—10 pernyi folytonos dörzsölést igényel. Ekkor 7—8 csepp vastag olajat öntünk hozzá és 4—5 csepp szekfüolajat.

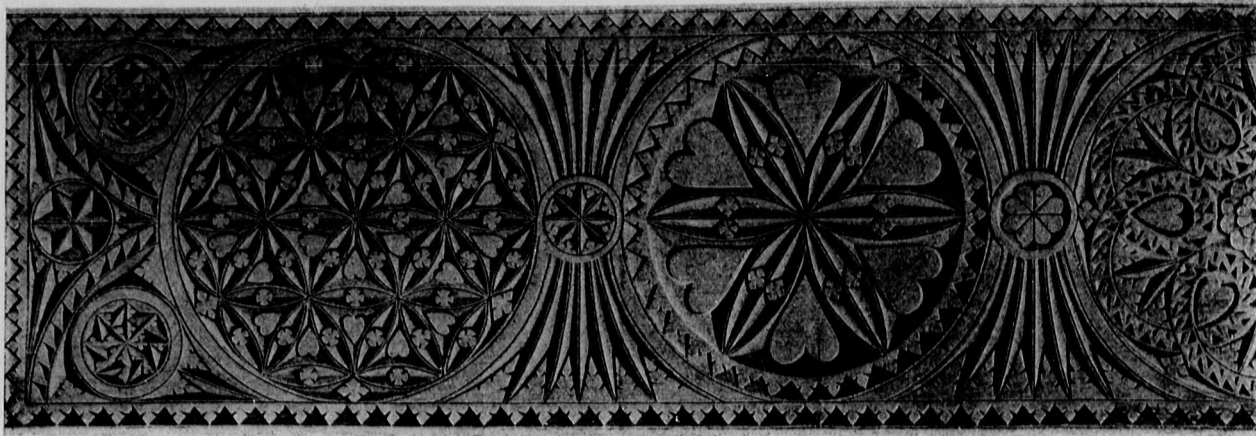
Ez a keverék a használatban a legeészerűbbnek bizonyult, mert csakis kissé sűrűs és ragadós festékekkel lehet leheletszerű, finom árnyalatokat virágon és levélen kihozni.

Természetesen, szükség szerint, minden égetésnél helyenkint mélyítjük a színeket. Ha finom árnyalatokat akarunk, azt csakis 3—4-szeri beégetéssel érjük el. Miután a szín ilyképpen elkészült, csontkészel (Spachtli) minden kis festékrészt összeszedünk és a paletta egyik mélyedésébe tesszük. Csakis 21—24 mélyedéssel ellátott porcellántetejű paletta használható, mivel csak ebben lehet a festékeket a *portól* — a porcellánfestés legnagyobb ellenségétől — megőrizni.

A tejlapot, málasztót, csontkést ezután gondosan megtisztítjuk terpentinnel, aztán még meleg, szappa-



Kristályfaragás.



Kristályfaragás.

nos vízzel is, hogy semmi szín se maradjon rajta, mert némelyik nagyon kényes és a legkisebb idegen anyag elég, hogy színét megváltoztassa.

Igy kell a színeket egymásután elkészíteni, hogy a festésnél valamennyi meglegyen. Ezen előmunkálat meglehetősen unalmas dolog, de biztosítja a későbbi munkának kellemességét és sikerét.

Különösen kezdőknek ajánlatos egy kis papírlapra lerajzolni a palettát, még pedig természetes nagyságban; a mélyedéseket körökkel jelezzük, melyekbe az illető szín számát beírjuk.

Legcélszerűbb a színeket úgy elrendezni, hogy a paletta közepén három üres helyet hagyunk. A középsőbe a terpentinolajat, balról székfűolajat, jobbról pedig a vastagolajat tesszük, a színeknek munkaközben való keveréséhez. Fent rakjuk a zöld és sárga színeket, alul pedig a barna és vöröseket, jobboldalon a kékek és baloldalon a fekete és szürke festékeknek kapnak helyet. Amennyire lehet, jó ha a színeket ott vesszük, ahol be is lehet égettetni, mert így az illető gyáros mintegy kezességet vállal a szép beégetésért.

A porcellánfestésnek főkélléke a jógyártmányú szín, de vannak e mellett még egyéb fontos kéllékek is, melyekről külön-külön kell szólnunk. Mindenekelőtt fontos az — *ecset*.

A körvonalak kihúzásához finom hosszuszőrű ecset való, míg a festésnél a nagyobbakkal alapozunk és a kisebbekkel árnyalunk. Vízirányosan vágott ecsetekkel nagyobb területeket vonunk be, míg a ferdén vágottakkal vonalakat és széleket festünk. Számokat és felírásokat a legfinomabb akvarelleccsel eszközölünk. Azonkívül van az egyengető ecset (Stupf), mellyel a nagyobb területeket, arcokat (egyáltalán hússzíneket), gyümölcsöt egyengetjük és itt nélkülözhetetlen; de mindenütt ne alkalmazzuk, mert munkánk nagyon sablonossá lesz. Egyáltalán arra törekedjünk, hogy minél egyszerűbben és kevesebb eszközzel érjük el a hatást és mindig inkább a nagyobb ecseteket használjuk, mint a kicsinyeket. Szokjunk széles és gyors kezeléshez még akkor is, ha az első kísérletek rá is vallának a hamaros munkára, mert csak így tudjuk a hatásos és gyors eredményt elérni, ami mai napság a fődolog mindenben.

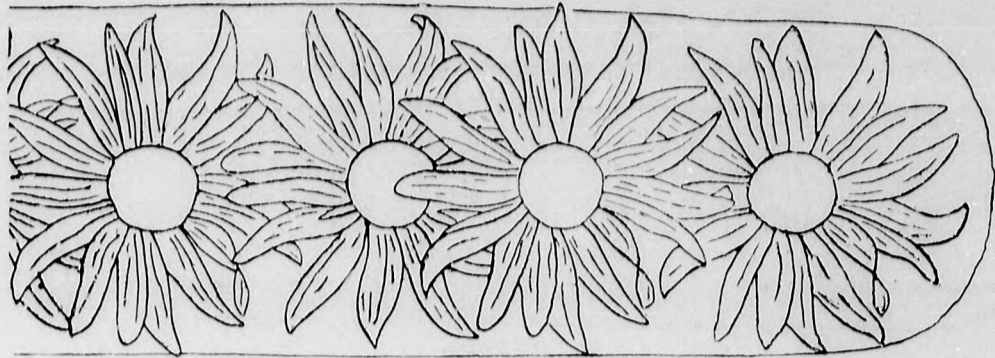
Az ecsetek megkivánják a rendes ápolást. Ha mindennap festünk, elég ha terpentinnel mossuk ki, de ha több időre félretesszük, szappannal és meleg vízzel gondosan megtisztítjuk és egy kis borecetben megöblítjük. Ha újból kezdünk a festéshez, olajba mártjuk, hogy visszakapja ruganyosságát.

E fontos eszköz után rátérünk azokra, melyek nem elkerülhetetlenül szükségesek ugyan, de nagyon sokat könnyítenek a munkán és így a sikert is elősegítik. A különböző edények, vázák, korsók festéséhez oly karpad szükséges, melyre karunkat helyezhetjük, hogy biztosan dolgozhassunk, azonkívül egy e célra kapható tartó, melybe a vázát szorítjuk, hogy ne mozogjon. Tálak és tányérok díszítésénél egy keresztül fektetett vonalzó is jó támasztéknak, hogy a festett részeket el ne töröljük. Azonkívül szegélyzőgépet is jó beszerezni, ha többet dolgozunk szélek és körök aranyozásával, ami különben nem elkerülhetetlenül szükséges, mert ahol beégetik, ott meg is aranyozzák.

Szükséges még: a karcolóttű, vakarókés, ha felületekből egyes részeket ki akarunk venni, vagy vonalakat kijavítani. Színarany fényesítésére üveg-kefékre van szükségünk. Ezt a munkát keztyűben végezzük, mert az esetleg lehulló üvegrészecskék sebet okozhatnának kezünkön. Színarany fényesítéséhez még agátköveket is használunk, de igen gondosan kell vele dörzsölni, hogy fel ne karcoljuk az aranyat; ha eltompult fenőszíjon megélesítjük (amilyenen a beretvát fenik). Azonkívül kell még egy finom másolóttű, borszeszlámpa, egy darab mintázó-viasz, egy kis homokkő és néhány csepp választó- vagy királyvíz (vitriol), égetés utáni foltok tisztítására.

Mindez eszközöket a legnagyobb tisztaságban tartuk. Nagyon ajánlatos, hogy kezdők szintáblát (esetleg tányérra köralakban beosztva) készítsenek maguknak, mert ez a színek megválasztásánál igen megkönnyíti a munkát. A táblát vagy tányért apró részecskékre osztjuk és mindegyikbe a különböző színeket rakjuk, egyik oldalán egész vastagon, másikon vékonyan. Igen híg festéket ráleheléssel megsűrűsíthetünk. Következő színkálát állítsunk össze: 1. fehér, 2. gyöngyszürke, 3. citromsárga, 4. albertsárga, 5. sárgásbarna, 6. sötétbarna, 7. gesztenyebarna, 8. virágvörös, 9. pompadur, 10. korálvörös, 11. sárgás-zöld, 12. kékes-zöld, 13. meissenizöld, 14. világoskék, 15. ränderkék, 16. szíverkék, 17. rózsaszín, 18. karmin, 19. rubinpurpur, 20. stupffekete, 21. irófekete, 22. krónzöld, 23. rózapurpur, 24. kékviole. Van ezenkívül még sok szín, de eleinte ennyi elég.

**Az egyszínű festés.** Ez alatt azt értjük, ha bármilyen rajzot, legyen az virág, faág, tájkép, vagy alak, mindent egy színben festünk. Sokan tán nem is képzelik, mily szép dolgokat lehet csupán csak egy színnel a porcellánra varázsolni. A fő csak az, hogy



Kefefa rajza.

a rajz, az árnyékolás kifogástalan legyen. Leginkább hasonlít ezen eljárás ahhoz, mikor akvarellben festünk. Világos tónusokat sötét mellé rakva középszínnel összeolvasztjuk, a nagyon világosba menő részeket pedig csak olajos ecsettel festjük. Legjobb, ha a palettára három árnyalatot keverünk egy színből, ami teljesen elég, csak ritkán kell negyedik a kezdőnek, hogy amint az egyik árnyalat kész, a másodikat még nedvesen melléje rakhassuk.

Hogy mily színeket lehet leginkább egyszín-festéshez használni, az teljesen az egyén ízlésétől függ, de azért azoknak a színeknek a száma, melyek legalkalmasabbak is, kezdőknek is ajánlatosak, igen csekély. Legjobbak és legszebbek égne ki a barna színek, vörösbarna, szépiabarna, delifikék, szürkerőzsaszín, lilarőzsaszín. Ez utóbbiak nem sikerülnek oly jól, mint az előbbiek. Vannak azonban olyan színek, melyek nem csupán az égetés miatt kerülendők, hanem egyáltalán lehetetlenek, ilyen leginkább a világos egyszínzöld és sárga. Mert képzelhető-e tájkép, virágcsokor, vagy bármi: egyszín sárgában, vagy békázöld színben? Fejeket, alakokat mindenestre azok csináljanak, akik már különben is gyakoroltak a rajzolásban, mert mit ér az, ha még oly szép és tetszetős is a minta, de a kidolgozás elrontja és meglátszik rajta az illető tudatlansága. Tehát kezdők mindig egyszerű mintákat válasszanak; legalkalmasabb a négyszírművirágok közül festeni, amilyen a vadrózsa, almavirág, májvirág, pipacs, stb.

Az első kísérletekre nem érdemes annyi fáradságot és kiadást fordítani, hogy többször beégetnénk, hanem mint előzőleg is említettük, azon kell lennünk, hogy egyszerre adjunk az egésznek kifejezést az árnyak helyes felrakásával, mert sok egyengetés, javítgatás nagyon elrontja a különben még szép minta, vagy gondosan dolgozott tárgy hatását is. Hanem hogy azonnal ráfesthessünk az esetlegesen elhibázott részekre, vagy pedig ha sötétebbre akarunk valamit csinálni, akkor a szárítást van helyén.

Ezt úgy végezzük, hogy kis borszeszlámpát gyújtunk meg és a láng fölé tartjuk az edényt, folyton ide-oda mozgatva, nehogy egy helyen túlságosan átmelegedjen és elrepedjen; ha aztán teljesen kihült, akkor festhetünk tovább a száraz alapozásra. Ez az átfestés ismét több nehézséggel jár és felette óvatosan kell hozzáfogni, mert ha túlságosan olajos az ecset, lassan felolvasztja az alapot és csak akkor gyűlik meg a bajunk a dologgal!

Sok esetben a nagyon merész és vigyázatlan munka egészen kárba vész, amennyiben le kell törölni és teljesen újra hozzáfogni. Ezt elkerülendő, az átfestésnél el kell találni a kellő olajosságot, az ecset

nyomását, forgatását, de meg az irányt is, amerre az ecsetet húzzuk; mindezt a legnagyobb figyelemmel kell lenni. Ha esetleg ügyesebbek megpróbálkoznak arcfestéssel, különös gonddal kell lenniök az arc főrészeire, vagyis: a szemre, orra, szájra. Az egész arcot pedig rendkívül lágyan elegyengetni az egyengető ecsettel. Az egyengetést a világosabb foltokon kezdjük, mert fordítva azok igen elsötétülnek a sötét részekről hozott és az ecsetben maradt festéktől. Ha pedig mégis megtörténnék, hogy az elővigyázat dacára sötét szín keveredik a világosabb közé, akkor gyorsan ki kell mosni az ecsetet és úgy tovább folytatni az egyengetést. Arcoknál fontos a fehérnek egyes helyekre való felrakása. Rendkívül ügyesen kell a fehérrel alkalmazni, a szemfehérét, pupilla viszfényfoltját, egy-egy vonást, vagy csipkén egy kifordult, előterben levő fodrot, az ecset hegyén tartott kevés felrakó fehérrel csak alig érinteni.

Fémekkel díszíteni egyszínű festésnél is lehet. Egészen járatlanoknak azt ajánljuk, hogy az aranyozást hagyják ott megfestetni, ahol kiégetik, mert félő, hogy kedvüket veszítik az első munka kezdetlegessége folytán. Különben mindenki saját kárán tanul. Az úgynevezett meisszeni mintákat egy égetéssel égetik be, elérve azt, amit különben csak három-négyszeri égetés után várhatunk. Sokáig fáradtak ezen, és sok kísérletezésnek az eredménye, hogy ezzel a móddal gyorsan és szépen lehet dolgozni.

Különösen helyén van ez ott, ahol egyszerre több egyforma edényt, esetleg egy egész szervizt akarunk készíteni. Itt azon kell lennünk, hogy ne csak gyorsan végezzünk, de kifogástalanul is és hogy a gyakori beégetés ne drágítsa az egészet; úgyis egy művészileg, kézzel festett garnitúráért mesés árakat kérnek. A tulajdonképpeni művelet abból áll, hogy a mintát felrajzolva, — amennyire csak lehet, mindig szabadkézzel, mert az átrajzolás által nehézkes vonalakat és hibás konturokat nyerünk — a legnagyobb árnyak és legerősebb vonalak tollrajzszerű élénk kidolgozásához fogunk. Amennyiben a régi meisszeni dolgok többnyire egy színben készültek kéken, (ritkábban rózsaszínben), hát csak egy árnyalatról lehet szó, melyet hegyes, erősen ruganyos ecsetünkre veszünk és határozott, erős vonalakkal festünk. Így járunk el a többi egyszerre festendő tárgyakkal is. Míg a következőket festjük, addig az előbbiek száradnak kályha mellett, vagy langyos sütőkemencében, avagy szesz láng fölött. Jobb kemencében szárítani, mert akkor nincs rá gondunk és addig is dolgozhatunk.

Ha már teljesen száraz, akkor egy tónust keverünk a legsötétebből, és ezzel festjük a legmélyebb árnyakat: toltokban erősen felrakjuk az előbbi vonások fölé.



Kefefa rajza.

Ha ez a réteg is megszárad, akkor átmegyünk a második, harmadik, végül a negyedik, esetleg ötödik tónusra, mindig teljes szárítást eszközölve közben.

Megjegyzendő, hogy itt is az olajosság eltalálása a fődolog. Nagyon élénken és erősen kell a rajzot színeztetni, mert az égetésnél sok szín elvész.

Mintánkat legjobb régi, valódi edényekről használni, mert így leghamarább teszünk szert a tulajdonképpeni jellemző sajátosságokra. A meisszeni edényeknél nem használtak felrakófehéret, tehát mi is kerüljük. A porcellán festetlen színe adja a legnagyobb világosságot és ez a legszebb is. Ha rózsaszínben készítjük a mintát, szem előtt tartandó, hogy a valódi meisszeni edényekben a rózsaszín mindig kicsit lilába játszik. A mennyre lehet, a mintával összevágjon a forma is és ajánlatos Meisszenből egyik, vagy másik nagyobb gyárostól hozatni valódi, régi alaku edényeket, már csak azért is, mert így eredeti, szép mintához jutunk.

(Folyt. köv.)

### Kristálymetszés.

Ez a fafaragásnak egyik nagyon szép válfaja és leginkább alkalmas arra, hogy női kezek gyakorolják.

Nem oly művészi talán mint a domboru faragás, mely természetes növények, állatok, nem ritkán emberi alakok, arcok és képmások rajzát örökíti meg a fában, de mindenesetre sok művészetet és izlést lehet

ebbe a munkába is belevinni. Ez mindig az ügyességtől és a művészi érzéktől függ.

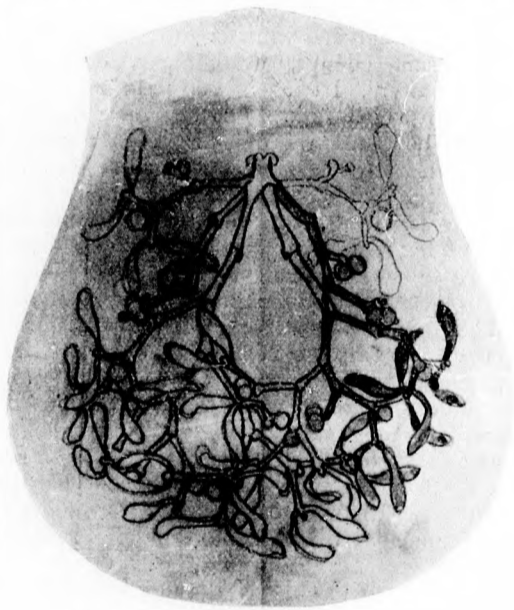
Ellentétben a fent említett munkával, a kristályfaragásnál nagyrészt mértani alakokat használunk és ezek sokféleségével és összeállításával fejezzük ki a szépet a munkában. Gondoljunk csak az arab és mór faltestésekre, mozaikokra, az ezüst, arany és egyéb fémszalakkal művésziesen berakott kardokra és tőrmarkolatokra, óriási vázákra, melyeknek csodás szépségét sok száz évvel keletkezésük után is bámuljuk és egymásba fonódott fantasztikus, gazdag ornamentjüket másoljuk és ellessük.

Ezeket sem jut más érvényre, mint a mértani vonal és mégis mily szép, mily leleményes művészi rajzok. Azt akarjuk ezek elmondásával elérni, hogy aki a kezdet nehézségeit leküzdötte a kristályfaragásban, ne dolgozzék sablonos minták után, melyek könnyen unalmassá válnak, hanem keressen, kutasson szebb, nemesebb formákat és alakítsa azokat a vésője alá.

A kristálymetszést most a divatos munkákhoz szokás számítani, pedig épp oly régi annak keletkezése, mint a szövés vagy az agyagmunka. Régi erdélyi székely kapukon, somogy megyei tornácfákön, galambdúcon, haranglábakon vannak ilyenféle metszések, durva munkával kicifrázva, némely helyen ellaposodva a régiségtől.

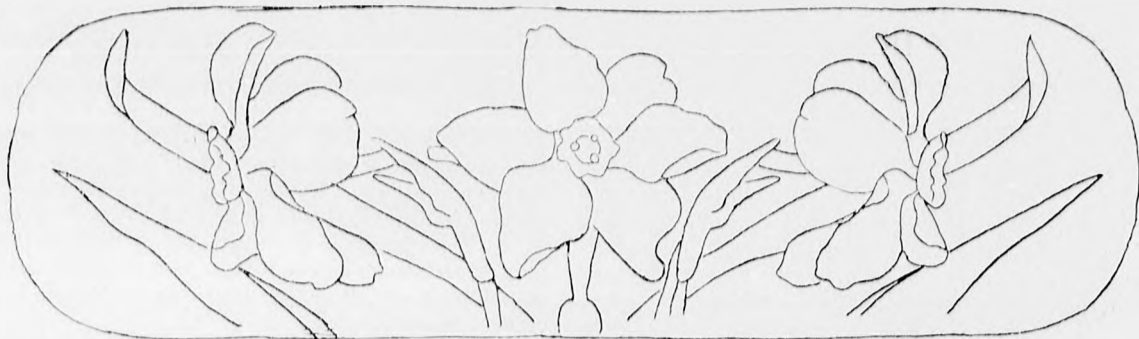
Egy ideig inkább férfimunkának tekintették a fafaragást, de ma már nők is szívesen foglalkoznak vele, ami, tekintve a kitűnő eszközöket és a munkával járó szép eredményt, csak természetes. Régen községes késsel faragták ki a mintákat, ahogy most is sok helyen a pásztor-emberek gyönyörű munkákat csinálnak egyszerű bicskájukkal. A mostani fejlett technika gyakorlásánál különféle egyenes és görbe kések és főképp vésők segítségével készítjük a mintákat. Legtöbbször használjuk a díszfűrőt, a laposvésőt, a kerek és esónakalakut és a levágott élű vésőt. A szerszámokat beláthatatlan időnkig használhatjuk, csak gyakran kell élesíteni. Legjobb, ha magunk végezzük a köszörülést, vagy esetleg hozzáértő embernek adjuk élesítés végett. Használhatóságukról meggyőződhetünk, ha fán eszközölt metszés határozott és tiszta. Az eszközök nyele ne legyen sima, hanem mindig rovátkás, mert a simán könnyen megcsuszlik a kezünk, magunkban is kárt tehetünk és a fát is megrongáljuk.

Tanulásra vegyünk hársfát, vagy eperfát. A falapnak egészen száraznak és simának kell lenni, semmi esomó, vagy durva folt ne legyen benne. A keményebb fákön finomabb munka esik, de nehezebb rajta dolgozni, különösen eleinte, amíg a kézben nincs meg a gyakorlat. Szépen lehet dolgozni vörhenyes körtefán, szilfán, de a diófa is igen szép, melyből kisebb butordarabokat,



Retikul bányonyvasalásra. (Rajza 3 korona.)

am a  
indén  
6tni),  
t úgy  
M. 7—  
sor:  
jobb  
eszo-  
egy-  
előtt  
előző  
munk.  
meg  
y rá-  
szdó-  
rban  
en a  
kező  
min-  
leg-  
zket  
vet-  
ítva  
sor:  
emo-  
dszo-  
agys  
e.) 1.  
hor-  
rül:  
sort  
egy  
gnak



Kefefa rajza.

ülökét, ládikát, zsámolyt stb. készíthetünk. A jávorfa fehér fájának gyönyörű szép egyenletes felülete különösen alkalmas erre a munkára és ami szintén fontos, ebből a fából kapunk legtöbb kész tárgyat a faragásra.

A megmunkálendő tárgyat vascsavarokkal hozzáerősítjük a munkaasztalunkhoz, hogy ne csúszsék ide-oda, ami a munkát igen megkönnyíti és ezzel elejét vehetjük a véső kicsúszásának is. Jobb kezünkkel úgy fogjuk a vésőt, hogy a hüvelyk- és mutatóujj legközelebb legyen a pengéhez és hogy ez utóbbi előlről fogja a nyelet. Ez a fogás azonban gyakran változik, mert a talapot nem lehet mindig lecsúfolni a farostok irányára, amire állandóan ügyelni kell s azért a metszést gyakran balról jobbra végezzük. Bal kezünket a nyél alsó részénél erősen a vashoz szorítjuk, a vas pedig a harmadik ujjon pihenjen, míg a két utolsó ujj a penge mögött a fához támaszkodik. Gyakorlat után elsajátíthatjuk a fogásokat; a vasat lassan vágva vezetjük tova, de megnyomni nem szabad, hanem csak könnyen és biztosan előre tolni. A kivágott rész kiemelésénél ne törjük ki késsel a forgácsot, mert különben éle igen könnyen kiesorbul. A készítenő minták különfelesége szorosan összefügg a szerszámok alkalmazásával.

Mintadeszkát mindenki készítsen, mert ezen tanulja meg fokozatosan a felmerülő nehézségeket leküzdeni. Mindig az egyenes vonallal kezdjük, azután következnek: a háromszög, négyyszög, mandulaforma, kör és egyéb alakok. Ha nagyobb mintákat csinálunk, éppen annyi gyakorlat kell hozzá, mint a kisebbekhez, sőt az utóbbiak sokszor több bajt okoznak épp a finomságuknál fogva. Tanuláshoz mindig olyan mintákat válasszunk, melyeken minden egyes metszés lehetőleg könnyen csinálható. Aki már egy ideig a vésővel dolgozott, az könnyen megválaszthatja, hogy melyik mintát vágja először.

A díszfűrő az első szerszám, a mivel kezdeni kell, ezzel készítjük az egyenes vonalakat, gyakoroljuk a vágásokat mindaddig, amíg a kezünk teljesen biztos nem lesz.

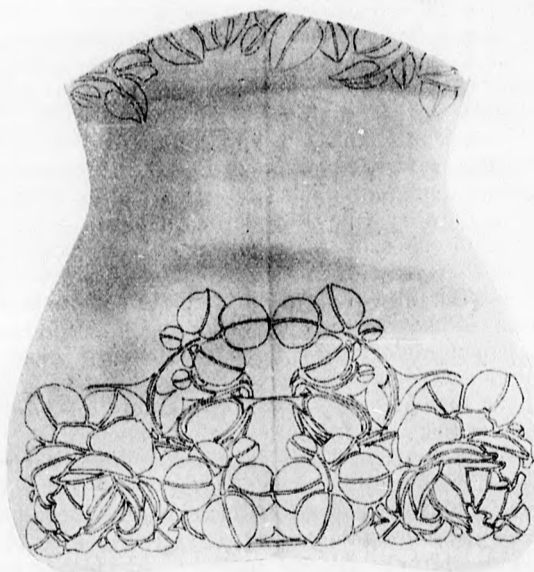
A vonalat akképp vágjuk, hogy kezünket a díszfűrő markolatára tesszük, ezt nyitott oldalával telfelé lehetőleg vízszintesen tegyük a fára, aztán megcsináljuk az előrajzolt kiemelésre szánt vonalat. Minél szűkebb a díszfűrő nyitott oldala, annál finomabb lesz a vele eszközölt vésés. De nemcsak ezeket a körvonalakat csináljuk a díszfűrővel, hanem különböző mintákat és alapidíszítéseket is, melyek a mélyen kivágott mintákkal változatos és hatásos díszül szolgálnak.

A díszfűrővel készítjük még az egyenes és görbe vonalakkal összeállított mintákat.

A véső használata a háromszögnél kezdődik. Ezt a díszfűrővel éppen ellentétes módon, egész függőlegesen helyezük a fára. Előbb csak bemetszük a háromszöget, azután kiemeljük. Így járunk el a négyes vágással is, hogy egy négyszöget mélyítve kiemelhessünk, ezt előbb két vonallal négy háromszögre osztjuk, ezeket bevágjuk, aztán kiemeljük. Ezen az alapon készítjük a további mintákat is. Ha a mintával készen vagyunk, az alapot díszmetszésekkel, csillagokkal és más apró mintával változatosabbá tehetjük, ezeket a mintákat acélponcolókkal (melyeket kalapáccsal ütünk be) eszközölhetjük.

A fametszést páccal és egyéb festéssel hatásosabbá tehetjük. Nem szabad ez alatt ríktó színezéseket érteni, csakis a barna, szürke, esetleg kék és vörhenyes pác alkalmazása mondható izlésesnek. Így például egyes részeket diótapáccal sötétebbre változtathatunk. A hypermanganoldat szintén nagyon szép barna színt ad; a pikrinsav sárgását; antracén-tinta ezüstsziürkét stb. Egyáltalán a festékekkel való bánásmódot érteni kell, különben többet rontunk a munkán, mint javítunk.

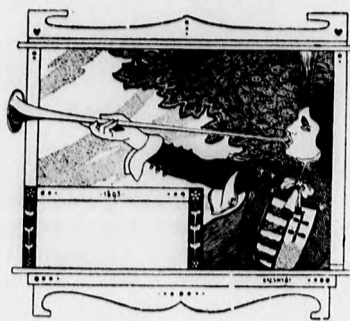
Látni néha fafaragást vastag festéssel és aranyozással, amit bátran nevezhetünk az izléstelenség netovábbjának. A fametszést nagyon jól alkalmazhatjuk képek kereteknek; nagyon szép egy háromoldalas ellenző diófából, kevés fametszéssel, sötét színben tartva. Kereteknek pedig világos alapon olajfestékkel festett színes virág.



Retikül bársonyvasalásra. (Rajza 3 korona.)

## Ex libris.

A kis méretű, de gyakran nagy művészi beccsel bíró rajzokat, melyeket könyveink első lapjára ragasztunk, könyvjegynek nevezzük; a rövid ex libris elterjedt megjelölése e kis lapoknak, annyit jelent mint: N. N. könyveiből. A könyvjegy használata különösen nagyobb gyűjteményeknél igen fontos, mert lehetővé teszi egy jelentékenyebb könyvtár anyagát szétszóródás után is összegyűjteni. Hasznos és jönnek bizonyult az úgynevezett „kölcson kerők“ elleni védekezésben is a könyvjegy, mert ha már valakinek nyomtatott címkén van a neve könyveibe írva, mégis



restelkedve tartja más magánál. Vidéki társaságokban törvénynek tartják, hogy virágot és fényképet szabad „csenni“, — így szelidítik meg a „lopás“ szót — de gyakorlatban vallják a harmadikat még hozzá, hogy „köleszött könyvet nem kell visszaadni“. Pedig aki gyűjti és szereti könyveit, mily nehezebb esik tőlük — ha rövid időre is és a viszontlátás reményében — megválni, mivel udvarias kéregetők elől nem tud kitérni. Mindenképp célszerű és szép az ex libris beszerzése és használata. Ha nem is rendelkezünk könyvtárszobával és több ezer kötet művel, azért szerényebb könyvgyűjteményünket is rendben tarthatjuk és elláthatjuk ex librisünkkel. Bájos szép dolgokat lehet e kicsi lapon rajzolni, vagy rajzoltatni. Legszebb ha valamely személy hajlamainak megfelelően van rajzolva. Jellemző vonásai mellett azért lehet egyszerű a kis műlap és nem szabad a jellemzőséggel túlzásba menni, de egyéniségét és gondolkodásmódját tárja fel előttünk az illetőnek. Ha valaki szenvedélyes vadász, vagy sportoló, nem kell mindjárt puskát, evezőt, biciklit, autót, vagy hasonlókat rajzoltatni ex librisére, más szimbólum fejezze ki hajlamait és egyéniségét. Az ex libris történetét lehet számítani, hogy öt-hatszáz évre visszamegy a múltba.

A könyv fejlődésével fejlődött az ex librisé is, amikor egyes fejedelmek, főurak, kolostorok ellátták könyveiket valamely jelzéssel. Leginkább címereket és jelmondatokat választottak megjelölésre eleinte és csak később vált szokássá a jellemző kis rajz használata. Általánossá csak a XIX. században lett mégis az ex libris és főképp a század második felében kezdték gyűjteni és használni e szép apróságokat. Franciaországban a múlt században nagyon díszes, gazdagon rajzolt és ezzel kevésbé művészi darabokat készítettek cikornyás ornamenttel, esőkolódzó amorettoval. Fáklyák, szívek, versek tömkelegéből alig lehetett a cifra betűkkel írott nevet kisilabizálni. Később azonban az általános műízlés fejlődésével nagyon szép — francia festők és rajzolóktól eredő — ex librisek jöttek forgalomba. Angliában, ahol általában az egyszerűbbet kedvelik, hamarabb látunk izléses rajzot; itt leghamarabb lett általánossá az ex libris. A jómódu és tehető angol középosztály oly műérzékkel bír, hogy élet-

feltétele a könyv, van is minden háznál rendezett könyvtár és ex librise mindenkinek van.

Már túllinomult izlésük sem engedi, hogy tintával írják be könyvükbe nevüket, vagy ami még szörnyűbb, gummibélyegző kék festéke folyjon el egy szép könyv lapjain. Miután mindenki akar valamely ex librist, tehát sok művész is foglalkozik Angliában annak rajzolásával. A sokszorosításra legtöbb helyen — Amerikában és Németországban is — ujabban a rézkarcot használják, ez azonban nagyon drága és a nagyközönség azért az olcsóbb és általános foto- és autotopia-reprodukciókat választja.

Angliában az ex librisre vonatkozó irodalom is gazdag, habár e kis rajzok multja nem oly fényes, nem oly messzire vezethető vissza, mint Franciaországban vagy Németországban. Népszerűség dolgában vetekszik az ex libris Németországban Angliával, de művészi tekintetben mégsem emelkedett arra a magaslatra, amivel a sok műkedvelő-rajzoló munkáit okozzák. Sok művészi rajz is van azért a németek között, mert a legnagyobb mester sem tartja méltóságán alulinak ezekkel az iparművészeti apróságokkal foglalkozni. Az ex librisnek Németországban nagy multja van, egyidős a könyvnyomtatással. Ujabb időben egy társaság is alakult „Herold“ néven, mely a címertannal foglalkozik és az ex libriseket is portálja.

Világhírű ex libris gyűjtő volt Leininger gróf, aki eleinte címertannal foglalkozott, azután gyűjtötte az ex libriseket. Minden országban, Olaszországban, Spanyolországban is vannak jeles könyvjegy-rajzoló, de a fent említett Angliához képest elenyészik a számuk. Ott híres művészek rajzolják őket és amatőrgyűjtők néha mesés áron veszik darabját. Társulatuk legszelebb körben terjeszti a rajzokat, megírta monografiáját, kritikákat ad közre, úgy, hogy ezekből az érdekes könyvekből már egy egész könyvtár telne ki. Az ex librist leginkább kifejezi valamely egyszerű rajz a kicsi méretű papíron, ezen a tulajdonos neve, vagy kezdő

betűi, avagy monogramja. Angliában a közhasználatban levő ex libris helyett most nagyon szokásos angol nyelven kifejezni, hogy valaki könyveiből, vagy egyszerűen azt írják rá „az én könyvem“. Némely birtokos, aki mindig ott lakik birtokán, címét is használja. De ez nem a legcélszerűbb, mert a gyűjtők serege folytonos kérésekkel ostromolja. Egyik cserébe kéri a magáéért, a másik megvételre, vagy ajándékba. Sokan jobban őrzik ex librisüket, mint szemük tényét, egy-egy nagynevű művész rajzát elnyerve nem engedik sem kiállításra, — félnek, hogy lefényképezik, — sem ajándékba, sem pénzért nem adnak belőle, de azért a szenvedélyes gyűjtőt épp az ily ritkaságok, az elérhetetlen izgatja és egy ilyen példányért szívesen felajánlanak 5—600 font sterlinget is. A nálunk is ismert angol művész Walter Crane több gyönyörű ex librist rajzolt. A saját használatára készült igen érdekes: Deve-Crane „Darn“-t feltűntető rajza alatt bájos verssorok vannak. Többek állítása sze-



rint Anning-Bell művésznak van legtöbb rajza. Több mint 500 forog közkézen rajzaiból. Azt állítják, hogy a világ legszebb ex librise az, melyet ő lord Leighthonnak rajzolt. Ez sem kapható sehol, tulajdonosa féltékenyen őrzi. Nálunk már szintén eléggé elterjedtek az ex librisek, több pályázat és megrendelések, kiállítások, a legszebb eredménnyel jártak e téren. Kívánatos volna, hogy minden magyar ember és asszony, ha kisebb könyvgyűjteménnyel bír is, egy szép ex librissel rendelkezzen. Művészeink sok érdekes, eredeti, szép magyaros dolgot csinálnának, ha nagyobb lenne az érdeklődés.

### Svéd iparművészeti kiállítás.

Stockholmban a nyáron háziipari és iparművészeti kiállítás nyílt meg, mely eredetiségével, gazdagságával páratlanul áll az ilyen kiállítások között. A svéd háziiparnak (szlőjd) évszázados múltja van. Bár az ipari fejlődése, a gyárimunka sok tekintetben háttérbe szorította a háziipart, de ahol megmaradt, ott mindenütt a svéd nép ízlésével fejlődött és megtartotta nemzeti jellegét.

A szövőiparnál látjuk ezt leginkább. A svéd szőnyegek oly változatosságot és oly sok finom ízlést mutatnak, amilyennel talán kevés ország dicsekedhetik. Amikor a háziipart veszély fenyegette, akkor Svédországban is, mint nálunk, lelkes honleányok vették kezükbe az ügyet és egyesültekkel és egyéb eszközökkel felvirágoztatták a haldokló háziipart.

Amikor Angliában az új iparművészeti irány kezdett fejlődni, a svédeknek ez a mozgalom szintén termékeny talajra talált. Az ország legelső művészei örömmel álltak az ipar szolgálatába és vezetésük mellett a háziművészet nagy tökélyre emelkedett.

A „Svéd szlőjdegysület” óhajtotta az idén bemutatni a háziipar termékeit egy kiállítás keretében, melyhez az iparművészek is csatlakoztak és így lett ebből a szerényen indult mozgalomból nagy szép kiállítás, mely minden nemzetet érdeklődésre kényszerít és minden művészi érzékű emberben gyönyörűséget kelt.

Svéd ízlés szerinti csarnokokban, melyek elrendezését Boberg, a svédek zseniális építőművésze végezte, vannak felhalmozva, gyönyörű tárgyak oly módon, hogy azoknak használhatósága a művészi értéket is emeli. Úgy vannak csoportosítva a tárgyak, ahogy azok az életben megszokott helyeiket foglalják el. Nemesak a mindennapi életben szükséges és fényűzési tárgyak vannak nagyszámmal képviselve, hanem ami a háziipar és iparművészet fejlesztésére igen fontos, minden főiskolából eredeti tervrajzokat állítottak ki nagyszámmal, melyek hivatva vannak a műipar fejlődésének irányt adni.

A stockholmi, göteborgi, borózi műgyémek szakosztálya állított ki sok szép tervet, a norrköpingi szövő- és fonóiskola különösen szövésre való mintákat. Különben is a svéd háziipar legszebb termékeit a szövőipar szolgáltatja. Gyönyörűek a szőnyeg- és

butorszövetek, vászonhímzések, csipkemunkák.

Ezekben a munkákban látni leginkább, hogy bár igyekeznek a modern ízlést követni, mégis alapjában megmaradnak a régi nép ízléséből eredő irány mellett és ez adja meg a tárgyaknak sajátos szépségét. A különböző vidékek munkái csoportosítva vannak és mindeniknek megvan jellemző szépsége és eredetisége, Dalane, Malmöhus, Helsingland, stb. tartományok mind a legjobbat igyekeztek a kiállításra küldeni.

A gobelinek külön említést érdemelnek, a „Mordiska Kompanie” — a világ egyik legnagyobb műipari vállalata — gyönyörű darabokat állított ki. Boberg mester és neje tervei után szőttek több feltűnően szép darabot. A vállalat gyönyörű műbutort állított ki szebbnél-szebb gobelin és más szövött behuzattal. A kiállításon van az általuk a trónörökösnek készített butorkészlet is, melyet Stockholm városa ajánlott fel annak idején.

Amerre csak a látogató jár, a fonó-, szövőipar termékei, porcellán- és üvegárúk, fa-, fém-, bronztárgyak gyönyörű, művészies példányaival találkozunk.

### A munkák leírása.

A minták átrajzolása.

Akik nem gyakorlottak a szabadkézi rajzban, azokkal közöljük az átrajzoláshoz szükséges utasításokat is. A mintáknak átrajzolása a festendő anyagra különböző.

Mindig attól függ, mire akarjuk átvinni. Porcellánon, majolikán akkor legszebb a rajz, ha ón-papíron szűrjük át a mintát finom tüvel. Miután pontosan ráigazítottuk a simulékony staniolt, grafitporba mártott vattával többszörösen átkeféljük és ezután kontur feketével az ismert módon kirajzoljuk. Ez az átszurkált rajz eljárása a bársonyfestéshez is használható; világos bársonyra grafitporral, sötétre krépporral dörzsölünk át. Selyemre, fára pedig legcélszerűbb előbb egészen áttetsző kopirpapírra vagy vászonra átrajzolni a mintát és akkor a vászon alá fekete (fehérhátú) grafitpapírt téve kötőtűvel, finomra hegyezett írónnal vagy rajztűvel átnyomni. Sötét selymekhez fehér grafitpapírt veszünk. Végül megemlítjük a különféle áttetsző szövetekre való rajzolást, mely a legkönnyebb, mert csak ráfektetjük a szövetet a rajzra és finom vonásokkal utána húzzuk. Ez utóbbiaknál különösen ügyeljünk a rajzra, mert a megtörtént hibákat nehéz kijavítani.

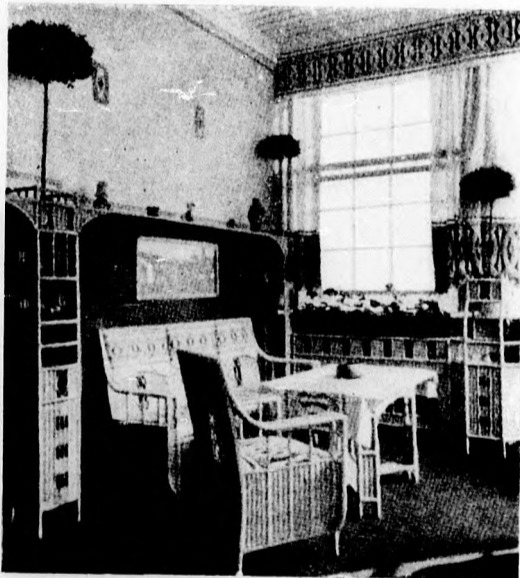
**Kefefák.** Aki szereti a házában is a művészetet, az mindenütt talál díszíteni való felületet. Szép is ha alkalmazzák, de csak olyan tárgyra, ahová illik, annak



aztán igaz dísz lehet egy-egy izléses rajz, vagy festmény. Csak ne menjünk túlságba (mint németországi művészkedő nőtársaink, akik a haluskadeszkat, főzőkanalat is festéssel és égetéssel díszítik). A ketéket meg lehet rendelni politur nélkül a vakok intézetében Budapesten, vagy vidéken és miután égettük és festettük, bármely asztalossal bepolutúrozathatjuk, vagy magunk is jófajta lakkal bevonhatjuk. Az elsőn narcisszok vannak. Gyengén égessük ki a körvonalakat; a fehér szirmokat ne fessük fehér festéssel, hanem hagyjuk a fa természetes színében, inkább az alpnak adjunk valami színt, a közepe zöld és finom piros (cínóber) csik veszi körül hullámosan. A második lila virág zöldleves ággal, a harmadik sárga margitvirággal van díszítve.

**Két retikül bársonyegéssel.** Selyembársony veszünk, melyen a kis „Juvel” nevű vasalógéppel selyemfényű és a bársony színe szerint gyöngyház, bronz, láng, vagy ezüstsínben játszó felületet nyerünk a forró vas benyomása folytán. A rózsás mintához szép az ezüstsűrke selyembársony. Ha a körvonalakat beégettük és levasaltuk, kiformáztuk a virág szirmai és a levelek ereit, akkor gyengén megfestjük pác-színekkel. A rózsák sárga „Marechal Niel” színben, a levelek bronzsárga és zöldes árnyalatban vannak tartva. Szürke és sárga szalaggal fűzzük össze a tarsoly gyűrűit. A fagyöngy mintákat menyasszonyruhához terveztük. Fehér bársony a fényes gyöngyszem, bogycók és a zöld levelek nagyon szépek. Finom fehér esipkével és dús csokrokkal, hosszú fehér szalaggal díszítsük.

**Ebédősarok.** Nagyobb ebédlőben, ahol másfajta butorok is lehetnek, kedves, barátságos kis hely egy ilyen világosan tartott sarok. A sarok berendezése finoman fonott kosár-butor. A virágállvány, szék, asztal, még a fali pole is, keskeny falra erősített tápéi gyékényből készült, szintúgy a padlószőnyeg is szép-mintás világos gyékény. A butorokat egyszerű vonalas himzett vagy festett vászonszőrök takarják, melyek a széles ablakon ismétlődnek. Az ablakon lence, áttetsző, széthuzható rövid függöny van. Az ablak előtti virágtartóban muskátli. A magas állványokon egy-egy kis sötétzöld babérfű, melyet dús bokros rozmaringtövel is helyettesíthetünk.



Ebédő sarka. (Himzések nagyítása kapható.)

Kiadótulajdonos: Rákosi Jenő Budapesti Hírlap Ujságvállalata (igazgató: Zilahy Simon, a ki egyuttal a szerkesztésért is felelős). Budapesti Hírlap nyomdája

## Szerkesztői üzenetek.

**B. K.** Üveglapot ne a legvékonyabból válasszon, de azért túlságosan vastag sem kell az edzéshez. Nem kell félni tőle, csak vigyázzon. Második és harmadik kérdésére következőket tanácsoljuk: ne csináltasson olyan kis dolgokat asztalosnál, különösen kisebb városban nincsenek arra berendezve és nem is szívesen vállalják, ha pedig mégis megcsinálják, mindig ormótlan és célszerűtlen. Ferdék a dobozok zárral és más hasonlók, amikhez finomabb munka és hozzáértés kell. Ha ajándéknak szánta a munkát és mindegy, hogy milyen a tárgy, vegyen egy szép falapot jól kiszáritott fából és arra fessen valami szép dolgot. Különösen ha ebédlőbe kell valami dísz tárgy, ennél szebbet nem is adhatna, ha — amint írja — a festésben nagy gyakorlatra van. Mintát most éppen nem küldhetek, de ha egy kártyán megírja, hogy még szüksége van rá, akkor címekeket írhatok, ahonnan e fajta mintákat később küldenek csekély havi díjért. De ne is hozasson mintákat, a természet szebb mintákat adhat nekünk, mint bármely vett kép. Próbáljon meg összeállítani egy durva himzéssel, vagy csipkével díszített terítővel leterített asztalon egy régi virágtartót, vagy cinn-edényt, vagy ha van egy szép alakú bronz- vagy rézcsészéje, vagy hasonló dolog és csoportosítson ügyesen körülötte néhány fűrt szőlőt, őszibarackot, vagy más gyümölcsöt, néhány szál virág, vagy egy borostyánág ügyesen alkalmazva nagyon szép lenne. Festhetne néhány felakasztott madarat is, vagy bármely vadat egy fenyőgallyal, ez mind ebédlőbe való és érdekes, szép faldísz ad.

**Kávan.** Nagyon hosszadalmas volna leírni itt is és levélben is, hanem legközelebb rátérünk. Különben ha átlapozza a régi számokat, biztosan megtalálja, amit tudni óhajt.

**Th. B.-né.** Október előtt nem. Ha addig nagyságod n. m. várhatna, szíveskedjék levélben felkeresni.

**Nagyvárad kis leány.** Érdeklődését talán még ez évben kielégítheti, mert úgy halljuk, létre jön a svéd kiállítás, amikor az egész kiállítási anyagot az Iparművészeti Társulat ki fogja állítani, addig ne is hozasson gobelint, se más ilyen nagyobb munkát. Ha megtekintette a kiállítást, bizonyosan határozatra jut. Hogy a Frithiof mondából lehetne-e jeleneteket kapni gobelinre elkezdvé? nem hiszem, de mindenesetre érdeklődni fogok, hogy kedvence eszméjét segíthessen megvalósítani. Természetesen ez nem megy márcól hónapra, de ilyen nagy munkánál, különösen meg nem levő rajzoknál nem megy másképp. Először képeket kell keresnünk, melyek alapján megrajzolhatjuk a gobelinre alkalmas mintát és csak akkor lehet anyagról, nagyságról, színezésről beszélni. Kíváncsok volna, hogy a nehézségek dacára ne veszítse el kedvét a szép munkától. Csináljon inkább egy magyar tárgyú képet, például Benzúr valamely történelmi képe után egy falszőnyeget. Ennél már gyorsabban jutnánk eredményre. Mindenesetre érdeklődéssel várjuk, mit fog határozni.

**Három testvérnek.** Ha a bőrmunka férfiszobába jön és lehet bármely nagyobb darab, csak párna és szék ne, akkor a következőket ajánljuk: csináltasson ügyesebb asztalosnál egy olyan kis padot, melynek karja van, az ülésnek teteje felnyitható és belül újságok stb.-nek lenne helye, de ne egész láda legyen, vagyis az alsó részt ne töltse ki egészen az elzárt rész. A padnak magas, csinosan faragott hátulja legyen, mely polcban végződik. Erre állíthat könyveket, bronzdolgokat, szobrászműveket, reliefeket, virágot stb. A hátnak egy tetszőleges középső része simán maradjon és ebbe kell beleilleszteni bőrmunkát. Hogy milyen és mekkorát? az egészen az izlésétől függ. Ha a pad hosszabb egy méternél, akkor egy méter hosszú és felméri széles bőrmunka jó lenne betétnak. Választhat antik fentont, — gyümölcs vagy virágfűzért — melyet félrelé munkával díszít. Hisz ha olyan sok ügyességet szerzett e téren külföldön jártában, akkor bármely nehéz mintát könnyen kidolgozhat és ha nővéreivel hozzá fognak, nem is tart oly sokáig. Az igaz, hogy a kezét kissé megviseli az erős domborítás, de csináltasson mechanikussal néhány francia rendszerű eszközt és könnyebben fog menni a domborítás. Ha ezeknek rajzát nem ismeri, szívesen küldünk néhányat. Ha pedig a tervezettel, vagy a rajz nagyítással nem akar bajlódni, forduljon a *Dísz Ujság* rajzműhelyéhez és elkészíttetünk olyant, amilyent gondol.

**Türelmetlen.** Ha meg tetszett volna írni, hogy ne az üzenetekben feleljünk kérdésére és válaszbélyegét mellékel levélben, már rég feleltünk volna, de mostani kártyáján is azt írja, hogy a „legközelebbi számban” kéri a feleletet sürgősen. Sürgősebben nem lehet, mint a lap megjelenésekor. Első kérdésére nem teleteltünk, a másodikban pedig azért nem adhatunk tanácsot, mert nem hisszük, hogy abból az anyagból izléses dolgot lehetne készíteni, annál kevésbbé fogadnák el valamely kiállításon.

am a  
lnden  
öttni,  
t úgy  
M. 7—  
sor:  
jobb  
eszo-  
egy-  
előtt  
előtő  
runk.  
még  
y rá-  
szdó-  
rban  
lín a  
kaszó  
min-  
log-  
zket  
vet-  
áltva  
sor:  
me-  
dszo-  
szis  
aj l.  
hor-  
rül;  
sort  
egy  
gnak